

Dohledový benchmark č. 4/2013

K právu pojistitele jednostranně změnit výši pojistného v souvislosti se změnami podmínek rozhodných pro stanovení jeho výše podle ustanovení § 13 zákona o pojistné smlouvě

Podle ustanovení § 13 odst. 3 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (dále jen "zákon o pojistné smlouvě") může pojistná smlouva stanovit podmínky, za kterých má pojistitel právo v souvislosti se změnami podmínek rozhodných pro stanovení výše pojistného, s výjimkou věku a zdravotního stavu u pojištění osob¹, upravit nově výši běžného pojistného na další pojistné období. Pojistitel je povinen nově stanovenou výši pojistného sdělit pojistníkovi nejpozději ve lhůtě 2 měsíců před splatností pojistného za pojistné období, ve kterém se má výše pojistného změnit.

Pojistitel je oprávněn jednostranně změnit výši pojistného (zvýšit, ale i snížit) podle ustanovení § 13 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě za předpokladu, že v pojistné smlouvě² byly stanoveny podmínky, za kterých má pojistitel právo upravit výši pojistného. Pokud pojistitel nevyužije dané možnosti a v pojistné smlouvě takové podmínky nesjedná, nemá již právo pojistné jednostranně upravit, a to i přesto, že ke změně podmínek rozhodných pro stanovení výše pojistného v průběhu trvání smluvního vztahu dojde³. Právo jednostranně změnit výši pojistného však má pojistitel **pouze v souvislosti se změnami podmínek rozhodných pro stanovení výše pojistného**. Výjimku tvoří věk a zdravotní stav u pojištěných osob, na které právo pojistitele jednostranně zvýšit pojistného vázat nelze.

V rámci dohledu České národní banky se považuje za jednání v souladu s odbornou péčí ve smyslu ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších právních předpisů, takový postup pojistitele při sjednávání podmínek podle ustanovení § 13 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě, který zajistí, aby byl pojistník **předem řádně informován o příčinách, resp. důvodech, které mohou vést k jednostrannému zvýšení pojistného pojistitelem v souvislosti s jeho konkrétní pojistnou smlouvou**.

V rámci dohledu České národní banky se za naplnění zákonného požadavku na sjednání podmínek, za kterých má pojistitel právo upravit nově výši pojistného, nepovažuje použití takových formulací v textu pojistných smluv, u nichž je **míra obecnosti tak vysoká, že použité formulace za stanovení podmínek ve smyslu citovaného ustanovení považovat nelze**. Pojistníkovi totiž v takovém případě není umožněno učinit si předem žádnou bližší představu o situacích, za nichž může být pojistné za trvání jeho pojistné smlouvy pojistitelem jednostranně změněno nebo dojde k zániku pojištění při nesouhlasu pojistníka s touto změnou. Z popsaného důvodu proto nestačí bez dalšího do pojistné smlouvy pouze doslovně převzít (přepsat) text ustanovení § 13 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě.

V rámci dohledu České národní banky se očekává, že pojišťovna s ohledem na svou povinnost jednat při aplikaci ustanovení § 13 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě s odbornou

¹ Pojištění osob je pojištění fyzické osoby pro případ smrti, dožití se určitého věku nebo dne stanoveného ve smlouvě jako konec pojištění, pro případ úrazu, nemoci nebo jiné skutečnosti související se zdravím nebo se změnou osobního postavení této osoby (§ 49 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě).

² Pojistnou smlouvou se rozumí pojistná smlouva včetně pojistných podmínek, které jsou její nedílnou součástí.

³ Tím však není dotčena možnost pojistitele zvýšit pojistné v jiných případech stanovených právními předpisy (např. po dohodě s pojistníkem, v případě zvýšení pojistného rizika atd.).

pečí ve svém sdělení o nově stanovené výši pojistného **vždy jasně a srozumitelně pojistníkovi vysvětlí, na základě jakého konkrétního důvodu dochází ke změně výše pojistného v případě jeho pojistné smlouvy.** Za dostačující vysvětlení přitom není možné považovat např. pouze uvedení odkazu na změnu pojistné matematických předpokladů či na změnu právních předpisů, ale vždy je nutné specifikovat konkrétní skutečnost, která nastala v rámci podmínek sjednaných v pojistné smlouvě a vedla tak ke změně výše pojistného v případě konkrétní pojistné smlouvy. Takovou skutečností může být např. u pojištění právní ochrany změna konkrétního právního předpisu, kterou dochází ke změně výše paušálních sazeb odměn advokátů, změna výše DPH u škodového pojištění v souvislosti se změnou podmínek rozhodných pro stanovení výše pojistného či změna škodního poměru v souvislosti se změnou cen a náhradních dílů apod.

V případě, že pojistitel hodlá v konkrétním případě přistoupit k jednostrannému zvýšení pojistného, je povinen nově stanovenou výši pojistného **sdělit pojistníkovi nejpozději ve lhůtě 2 měsíců** před splatností pojistného za pojistné období, ve kterém se má výše pojistného měnit. Pokud pojistník se změnou výše pojistného postupem podle ustanovení § 13 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě nesouhlasí, musí **svůj nesouhlas uplatnit do 1 měsíce** ode dne, kdy se o navrhované změně výše pojistného dozvěděl, přičemž v tomto případě pak pojištění zanikne uplynutím pojistného období, na které bylo pojistné zapláceno, nebylo-li dohodnuto jinak. Pojistitel přitom musí ve svém sdělení o nově stanovené výši pojistného pojistníka **na výše uvedený následek upozornit.**

Nutno zdůraznit, že požadavek na sjednání podmínek odůvodňujících změnu výše pojistného je uveden i v zákoně č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, (dále jen "nový občanský zákoník") z něhož vyplývá, že **nebudou-li ve smlouvě ujednány podmínky, při jejichž splnění má pojistitel právo upravit nově výši běžného pojistného na další pojistné období, nebude možné bez dohody s pojistníkem výši pojistného měnit.** Nový občanský zákoník nahrazující zákon o pojistné smlouvě neumožňuje pojistiteli vyhradit si právo měnit výši pojistného z jiného důvodu, než je změna podmínek rozhodných pro stanovení výše pojistného, a v případě pojištění osob vylučuje možnost pojistitele vyhradit si právo měnit výši pojistného v závislosti na věku nebo zdravotním stavu. K ujednáním, která by byla v rozporu s výše uvedeným, se nebude přihlížet. Nový občanský zákoník dále stanoví i povinnost pojistitele sdělit upravenou výši pojistného pojistníkovi **nejpozději 2 měsíce přede dnem splatnosti pojistného** za pojistné období, ve kterém se má výše pojistného změnit s tím, že pojistník má možnost svůj nesouhlas **projevit do 1 měsíce** ode dne, kdy se o změně dozvěděl. V takovém případě pojištění zanikne uplynutím pojistného období, na které bylo zapláceno pojistné. Pokud však pojistitel na tento následek pojistníka ve sdělení upravené výše pojistného **neupozorní, trvá pojištění nadále a výše pojistného se při nesouhlasu pojistníka nemění.**

Upozornění:

Informace obsažené v tomto materiálu vyjadřují názor pracovníků sekce dohledu nad finančním trhem ČNB, který bude aplikován v dohledové praxi. Soud a případně i bankovní rada ČNB mohou zaujmout odlišný názor. Postup v souladu s informacemi v tomto materiálu však bude ČNB při výkonu dohledu nad finančním trhem považovat, v mezích okolností konkrétního posuzovaného případu, za postup v souladu s relevantními právními předpisy vztahujícími se k dané oblasti.

Datum: 7. června 2013